

Dolaylı vergiler tedarik zinciri kararlarını değiştirebilir (*)

Çeviri: Cansu Yağcı

Küresel ticaret dalgalanmaları hızla değişmekte ve çok uluslu şirketler küresel tedarik zincirlerini daimi olarak en iyi şekilde kullanmaya gayret göstermektedirler. Aynı zamanda, hükümetler de önemli bir gelir kaynağı olan ve mali etkileri nedeniyle bu tedarik zincirlerinin üstünde büyük etkileri olan dolaylı vergilere verdikleri önemi arttırmaktadırlar. Dolayısıyla şirketler dolaylı vergilerini tedarik zinciri kararlarına entegre etmelidir. Bu entegrasyon ile birlikte etkin bir dolaylı vergi yönetimi şirketlerin tedarik zincirlerini etkili bir biçimde yönetmelerine, vergi uygunluğu risklerini azaltmalarına ve vergi yüklerini aşağı çekmelerine yardımcı olacaktır.

2013 yılı itibarıyla, şu an Çin'de işletme vergisi ödeyen pek çok şirket katma değer vergisi (KDV) ödemeye başlayacaktır. Bu durum, Şanghay'da 1 Ocak 2012'de yürürlüğe giren yeni vergi rejimini test etmeye yönelik ilk pilot projedir. Hindistan'daki Merkezi Hükümet, mevcut merkezi ve dolaylı vergilerin yerini almasını öngören genel bir satış vergisi uygulaması üzerinde çalışmaktadır. Rusya'da ise 2011 yılının sonunda KDV mevzuatında pek çok temel değişiklik yapılmış, daha öncesinde KDV'nin kapsamı dâhilinde olmayan çeşitli coğrafi bölgeler ve hizmetler KDV'nin kapsamına alınmıştır.

Yukarıda örneklere yer verilen açıklamalar gelişmekte olan piyasalarda dolaylı vergi ortamını değişikliğe uğratan projelerden yalnızca bazılarıdır. Sadece yerel şirketler değil, çok uluslu şirketler de bu durumdan etkilenmektedir. Tüm bu süreçlerden sonra çok uluslu işletmeler, tedarik zincirlerini gelişmekte olan ekonomilere daha da derinden entegre etmektedirler. Uluslararası ticaret yapıları hızla değişmektedir; şirketler tedarik zincirlerini değiştirmekte ve yeni piyasaların kapısını açmak, büyümeyi desteklemek ve daha etkin biçimde faaliyet göstermek için nereye gerekiyorsa oraya gitmektedir.

Dolaylı vergiler ve tedarik zincirleri birbirleriyle bağlantılıdır

Şirketler tedarik zincirleri ile dolaylı vergilerin arasında ayrılmaz bir bağ olduğunun farkına varmalıdır. Ernst & Young'ın yakın zamandaki "Tedarik Zincirinde Dolaylı Vergileri Yönetme" raporunda da açıkladığımız gibi, dolaylı vergilendirmedeki değişikliklerin, tedarik zinciri düzenlemelerinin maliyetleri ve faydaları üzerinde kuvvetli bir etkisi vardır. Bu durum olgun ekonomilerin yanı sıra gelişmekte olan ekonomiler için de elbette geçerlidir.

Çok uluslu bir şirket, tedarik veya lojistik düzenlemelerini yeniden tasarlamak ve merkezi hale getirmek isterse, bunun dolaylı vergiler açısından da sonuçları çok önemli olabilmektedir. Örneğin, otomotiv sektöründeki küresel bir şirket yakın zamanda, bütün Avrupa nakliyatını çeşitli dağıtım noktaları ile tek bir ağ yoluyla şekillendirmek suretiyle lojistiğini merkezi hale getirmiştir. Bu proje, malzemelerin rotasını değiştirirken, çeşitli "tedarik yerleri"ni ve bununla beraber KDV ile ilgili zorunlulukları da değişikliğe uğratmıştır. Bu tedarik yerlerinin konumlarını belirlerken çeşitli ülkelerdeki KDV mevzuatı ve oranları ile idari birimlerden alınan görüşleri de analiz etmek gerekmektedir. Söz konusu şirket aynı zamanda, belirli alanlarda KDV olmayacak şekilde de faaliyet prosedürlerini hayata geçirmiştir.

Vergiler değişir, vergiler yükselir

Avrupa ve çevresindeki hükümetler hem dolaylı vergi oranlarını yükseltmekte, hem de bu oranları bir zamanlar istisna edilmiş mal ve hizmetlere daha geniş bir şekilde uygulamaktadır. Avrupa'da ortalama KDV oranları yükselmektedir. Küresel mali kriz başlamadan önce % 19.5 olan oran bugün % 21'e çıkmıştır. Günümüzde Macaristan % 27 ile dünyadaki en yüksek KDV oranını uygulayan ülke konumundadır.

Bir taraftan da hükümetler bütçe açıklarını düşürmek için toplam gelirlerini artırmak istemektedir. Öte yandan, vergi yükünü dolaysız vergilerden dolaylı vergilere kaydırmaktadırlar; ayrıca pek çok ekonomist ve siyasetçi de dolaylı vergilerdeki artışın ekonomik büyümenin ve rekabetin olduğu alanlarda daha az hasar bırakacağını düşünmektedirler. Birçok ülkede, dolaylı vergi oranlarındaki artışa kurumlar vergisi oranlarındaki azalmalar eşlik etmektedir.

Bunun yanı sıra dolaylı vergide esasın başka yerlere kaydığını da görmekteyiz. Çok sayıda ülkede ithalat üzerindeki gümrük vergisi halen toplam dolaylı vergi gelirinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Çok taraflı veya iki taraflı ticaret serbestisi arttıkça, gümrük vergilerinin nispi ağırlığı da azalacaktır. Uzun dönemde bu boşluk muhtemelen KDV ve genel satış vergisi gibi tüketim üzerindeki vergilerdeki artışın yanı sıra mülkiyet vergisi ve madencilik vergisi gibi diğer dolaylı vergilerdeki artış veya çevre vergileri gibi yeni dolaylı vergiler ile doldurulacaktır.

Uygunluk giderek zorlaşıyor

Tedarik zincirlerinin yanı sıra dolaylı vergilerdeki büyük değişimler, küresel şirketlerin vergi yükümlülüklerine uygunluk sağlamalarını da zorlaştırmaktadır. Kurallar ve düzenlemeler hızlı, kısa zaman içerisinde sıkça değiştiğinde, hata yapmak da daha muhtemel hale gelmektedir. Aynı zamanda, vergi oranları yükseldikçe hataların sonuçları da daha önemli hale gelmektedir. Küresel şirketler, farklı bölgelerde, ulusal ve yerel kurallar ve düzenlemelerin olduğu labirentlerde kendi yollarını bulmak zorundadırlar. Farklı mevzuatlarda ve yetki alanlarında dolaylı vergi raporlama gerekleri arasında çok az uyum vardır. Şirketler çoğu zaman şeffaflık eksikliği ve yasal belirsizliklerle başa çıkmak durumunda kalmaktadırlar. Bununla beraber riskler de artmıştır, zira son yıllarda vergi idareleri daha iddialı ve donanımlı hale gelmiş ve kendi aralarında daha çok iletişime geçmeye başlamışlardır.

Bütün bu eğilimlerden dolayı, küresel şirketler de dolaylı vergi yapısını durmadan izlemeli, bunu sistematik olarak ve en erken safhalar itibarıyla tedarik zinciri kararlarında göz önüne almalıdırlar. Dolaylı vergilerin öneminin gitgide daha çok arttığına ilişkin güzel bir örnek de, Avrupa'daki tedarik faaliyetlerinin büyük bir kısmını yakın zamanda tek bir ülkede toplayan Avrupalı bir imalatçıya aittir. Bu proje operasyonel sebeplerden dolayı başlatılırken, dolaylı vergi işlevinin de rolü gitgide daha önemli hale gelmiştir; zira şirket bu projenin KDV ve işlem vergileri gibi pek çok alanda da önemli dolaylı vergi sonuçlarının olduğunun farkına varmıştır. Şimdi projenin ilerleyen safhalarında ise dolaylı verginin işlevi, hukuki ve uygunluk zorunlulukları da dikkate alarak projenin genel tasarımı ve her ülkeye özgün bir şekilde en uygun operasyonel seçeneğin tercih edilmesini sağlamaktadır.

Fakat çok uluslu şirketler, tedarik zinciri kararlarından dolaylı vergi faktörüne hak ettiği yoğun ilgiyi henüz göstermemektedir. Yıllık satışları 5 milyar ABD dolarından fazla olan şirketlerin yalnızca % 12'si bu işi yapan küresel dolaylı vergi yetkilisi istihdam etmektedir. Çok uluslu şirketler dolaylı vergi yükümlülüklerini vergi işlevlerinden ziyade finans veya muhasebe ekipleri yoluyla yönetmektedir.

Fırsatları yakalamak, riskleri azaltmak: Bir dolaylı vergi yapılanması

Dolaylı vergileri yönetmek için etkili bir yapı benimsemek şirketlere hedeflerine ulaşmak açısından yardımcı olmalıdır. Böyle bir yapı her türlü dolaylı vergi ve şirketin ödediği ve aldığı teşviklerin yanı sıra ilgili risk ve fırsatları belirlemeli ve ölçmelidir, yalnızca KDV, genel satış vergisi, gümrük vergileri, işlem vergileri, çevre vergileri ve mülkiyet vergilerini değil, hibe ve diğer teşvikleri de aynı şekilde içermelidir. Örneğin, merkezi ABD'de olan dünya çapında bir yaşam bilimleri şirketinin hibe ve teşvik yönetiminden sorumlu bir direktörü vardır. Bu direktör ister mevcut yapıda, ister gelecekte olsun şirketin kullanımına uygun olan teşvikleri şirketin tüm kuruluşları ve coğrafi bölgeleri bazında izlemektedir. Bu "teşvik işlevi", yatırım kararları alındığında teşviklerin uygun biçimde değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Dolaylı vergi yönetimi çerçevesinde, dolaylı vergi yönetimini tek elde toplamak ve bu yönetim yapısının şirketin iş yapısını yansıttığını sağladığından emin olabilmek için açık ve net sorumluluklar vermek de önemlidir. Dolaylı vergi bilgisayar sistemlerinin; vergi oranları, uygulanacak vergi çeşidi ve para birimlerindeki hızlı değişimlere de ayak uydurmasının sağlanması da çok önemlidir. Dolaylı vergi yönetiminde sonucu pahalıya mal olacak pek çok hata, bir işlem tipinin vergisel amaçlar için yapılan biçimsel sınıflandırmasındaki bir hatadan doğmamaktadır; bunlar, bu işlemlerin uygulanmasındaki hataların birer sonucudur.

Rekabette üstünlük

Şirketler daha çok uzmanlık bilgisi veya yerel bilgiye dayanan uygunluk ve raporlama işlevlerini, dış kaynak veya iç kaynak yoluyla yaptırmayı ve tedarik zinciri hedeflerine ilişkin temel performans göstergelerini (KPI) kullanarak dolaylı vergi yönetiminin performansını ölçmeyi de düşünerek iyi birer adım atmış olacaklardır. Dolaylı vergilerde durumu yanlış yorumlamak ceza, mallara el konulması, ürün gecikmeleri, ilave faaliyet veya lojistik masrafları ve itibar kaybı riskleri ile sonuçlanabilir. Öte yandan, dolaylı vergileri etkili ve etkin biçimde yönetmek, şirketlere tedarik zincirlerini optimize etmede ve rekabette üstünlük sağlamada yardımcı olabilecektir.

(* Bu yazı, Philip Robinson (Ernst & Young, Dolaylı Vergiler Küresel Lideri) tarafından hazırlanan "Indirect taxes can make or break supply chain decisions" adlı makalenin çevirisidir.

Kuzey YMM A.Ş.
Büyükdere Cad. Beytem Plaza
No:22 K:2 - 8, 34381 - Şişli
İstanbul - Turkey
Tel: +90 (212) 315 30 00
Fax: +90 (212) 234 10 67
www.vergidegundem.com
www.ey.com

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı Ernst & Young ve/veya Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.